

LIIKENNE- JA VIESTINTÄVALIOKUNNAN MIETINTÖ 17/2008 vp

Hallituksen esitys Merentutkimuslaitoksen toimintojen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 24 päivänä syyskuuta 2008 lähettänyt liikenne- ja viestintävaliokuntaan valmis-televasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen Merentutkimuslaitoksen toimintojen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi (HE 121/2008 vp).

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti ympäristövaliokunta on antanut asiasta lausunnon (YmVL 26/2008 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- liikenneministeri Anu Vehviläinen, kansliapäällikkö Harri Pursiainen ja ylijohtaja Pekka Plathan, liikenne- ja viestintäministeriö
- ympäristöministeri Paula Lehtomäki, ylijohtaja Pekka Jalkanen ja hallintojohtaja Riitta Rainio, ympäristöministeriö
- pääjohtaja Petteri Taalas, hallintojohtaja Marko Viljanen, tulosalueen johtaja Yrjö Viisanen ja meteorologi Lea Leskinen, Ilmatieteen laitos
- ylijohtaja Eeva-Liisa Poutanen, ohjelmajohtaja Hannu Grönvall, ohjelmajohtaja Kimmo Kahma, ohjelmajohtaja Juha-Markku Leppä-

nen, ohjelmajohtaja Markku Viitasalo, johtava tutkija Pekka Alenius, tutkija Jouni Vainio ja tutkimusassistentti Maija Huttunen, Merentutkimuslaitos

- pääjohtaja Lea Kauppi, hallintojohtaja Pasi Henriksson, ohjelmajohtaja Mikael Hildén, laboratorionjohtaja Marja Luotola ja limnologi Seppo Knuuttila, Suomen ympäristökeskus SYKE
- tutkimusjohtaja Petri Suuronen, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos
- yksikön johtaja Laura Raaska, Suomen Akatemia
- professori Jorma Kuparinen, Helsingin yliopisto
- sopimustoimitsija Sami Matikainen, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL
- asiamies Heikki Tuominen, Palkansaajajärjestö Pardia ry
- vesiensuojelukoordinaattori Hannele Ahponen, Suomen luonnonsuojeluliitto
- professori Jussi Huttunen
- akatemiaprofessori Markku Kulmala.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Helsingin yliopisto
- Julkisanalan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry
- John Nurmisen säätiö
- professori Jorma Rantanen.

HALLITUKSEN ESITYS

Monitieteinen merentutkimus keskitetään Suomen ympäristökeskukseen ja Ilmatieteen laitokseen. Suomen ympäristökeskukseen on tarkoitus perustaa Merikeskus ja Ilmatieteen laitokseen merentutkimuksen ohjelma. Merentutkimuslaitoksen nykyiset tehtävät jaetaan Suomen ympäristökeskuksen ja Ilmatieteen laitoksen kesken. Ilmatieteen laitoksesta annettua lakia tarkennetaan laitoksen tehtävien osalta vastaamaan paremmin nykyisiä vaatimuksia. Ympäris-

töhallinnosta annettua lakia tarkistetaan siten, että siihen lisätään maininta merentutkimuksen harjoittamisesta Suomen ympäristökeskuksessa. Lisäksi Merentutkimuslaitoksen lakkauttamisesta aiheutuvat muutokset tehdään meripelastuslakiin ja aluksista aiheutuvan ympäristön pilaantumisen ehkäisemisestä annettuun lakiin. Esitys liittyy valtion vuoden 2009 talousarvioesitykseen. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2009.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä muuttamattomina seuraavin huomautuksin.

Tavoitteet

Esityksen tavoitteet

Esityksen tavoitteena on vahvistaa Itämeren tutkimusta ja kokonaisvaltaista otetta tutkimustoiminnasta. Näin esityksessä ehdotetaankin "suomalaisen merentutkimuksen uudelleenjärjestelyä keskittämällä" Merentutkimuslaitoksen monitieteinen merentutkimus Suomen ympäristökeskukseen ja Ilmatieteen laitokseen.

Uudistuksella lakkautetaan Merentutkimuslaitos ja sen merentutkimusta harjoitetaan sen jälkeen Ilmatieteen laitoksessa ja Suomen ympäristökeskuksessa, jotka ovat kahden ministeriön ohjauksessa: Ilmatieteen laitos on liikenne- ja viestintäministeriön ja Suomen ympäristökeskus ympäristöministeriön ohjauksessa.

Valiokunta pitää tavoitetta merentutkimuksen vahvistamisesta kannatettavana, mutta katsoo ympäristövaliokunnan lailla, että esityksen mukaisessa toimintojen jakamisessa on ennakoitavissa myös vaara merentutkimuksen kokonais-

valtaisuuden hajoamisesta, kun Merentutkimuslaitoksen fysikaalinen merentutkimus sekä merelliseen turvallisuuteen ja ilmastonmuutoksen liittyvät tehtävät siirretään Ilmatieteen laitokseen ja meribiologiaan ja -kemian liittyvät merentutkimus Suomen ympäristökeskukseen.

Itämeren suojelu. Valiokunta korostaa ympäristövaliokunnan tavoin Itämeren suojelutoimien tärkeyttä ottaen huomioon Itämeren heikon tilan. Nyt käsiteltävänä oleva uudistus tulee toteuttaa siten, että se jatkaa ja tukee muita Itämeren tilan parantamiseen tähtäviä toimia. Näitä ovat mm. Suomessa vuonna 2002 hyväksytty Itämeren suojeluohjelma, EU:n yhtenäinen meripolitiikka, Itämeren julistaminen erityisen herkäksi merialueeksi joulukuussa 2005 IMO:n toimesta ja HELCOMin vuonna 2007 hyväksymä Itämeren suojelun toimintaohjelma.

Uudistuksen tavoitteet

Valiokunta korostaa, että nyt ehdotetun lainsäädännön toteuttamalla uudistuksella tulee vahvistaa Suomen korkeatasoista ja kansainvälisesti arvostettua merentutkimusta. Uudistuksella tulee luoda sellaiset edellytykset merentutkimuksen kehittämiseksi, että Suomen merentutkimus edelleen kehittyä monitieteisenä ja korkealaatuisena tieteellisenä tutkimuksena. Tämä edellyttää, että valtioneuvosto pitää erityisesti huolta

tutkimuksen koordinaation ja yhteistyön kehittymisestä sekä turvaa tutkimukselle riittävät voimavarat.

Tavoitteena tulee myös olla kansainvälisesti kilpailukykyisen ja houkuttelevan tutkimus- ja innovaatioympäristön luominen ja ylläpitäminen.

Rahoitus

Valiokunta korostaa, että hallituksen on jatkossa turvattava merentutkimukselle riittävä vähintään nykyistä merentutkimukseen Merentutkimuslaitoksella, Ilmatieteen laitoksella ja Suomen ympäristökeskuksessa käytettyä vastaava rahoitus. Hallituksen on myös seurattava sitä, että Ilmatieteen laitos ja Suomen ympäristökeskus ohjaavat tämän rahoituksen nimenomaan merentutkimukseen lyhentämättömänä. Uudistuksen myötä eduskunta ei enää valtion talousarvioita käsitellessään voi itse varmistua siitä, että merentutkimukseen tarkoitettut varat kohdistuvat lyhentämättöminä merentutkimukseen. Tämän vuoksi ympäristöministeriön on valvottava, että Suomen ympäristökeskuksen toiminnassa nämä määrärahat käytetään nimenomaan merentutkimukseen, ja liikenne- ja viestintäministeriön samaten osaltaan valvottava Ilmatieteen laitoksen osalta näiden määrärahojen ohjautumista merentutkimukseen.

Merentutkimuksen turvaaminen

Merentutkimuksen tulevaisuus

Merentutkimuksen näkökulmasta uudistukseen liittyvänä ongelmana voidaan pitää vaikeutta yhdistää fysikaalisten, hydrologisten ja biologisten prosessien mallintaminen ja tutkimus yhdeksi kokonaisuudeksi, kun fysikaalinen tutkimus siirtyy eri laitokseen. Valiokunta on pyrkinyt asiantuntijakuulemisessa selvittämään esitetyn toimintamallin sekä toimintojen sijoittumisen tarkoituksenmukaisuutta ja kehittämispotentiaalia pitkällä aikavälillä erityisesti merentutkimuksen näkökulmasta.

Valiokunta on saanut hyvin ristiriitaisia arvioita uudistuksen seurauksista. Suomen Akate-

mian lausunnon mukaan hallituksen esityksessä on referoitu valikoiden vesialan kansainvälisen arviointityöryhmän lausuntoa. Kielteisiä vaikutuksia kuvaava osa lausunnosta on jäänyt pois esityksen yleisperusteluista. Arviointityöryhmän mukaan on ensiarvoisen tärkeää integroida ennustavaa mallinnusta ja kokeellista tutkimusta siten, että fysikaalisten, hydrologisten ja biologisten prosessien mallit voidaan kytkeä yhteen, kuten Merentutkimuslaitoksessa nykyään, ja siten saada parempi kokonaiskuva Itämeren tilanteesta. Suomen Akatemian arviointityöryhmä ei myöskään näe ehdotetuilla muutoksilla todellisia tutkimuksen synergiaetuja kansainvälisen kilpailun kannalta. Meribiologian professori Jorma Kuparinen Helsingin yliopistolta on myös suhtautunut kielteisesti esitykseen ja katsonut, että se ei tue monitieteisen merentutkimuksen osaamiskeskuksen luomista. Suomen luonnonsuojeluliitto katsoo lisäksi, että esityksen vaarana on merentutkimuksen pirstoutuminen ja hyvin toimivan tutkimuskokonaisuuden hajoaminen.

Myönteisesti esitykseen ovat suhtautuneet akatemiaprofessori, ilmakehätieteiden ja geofysiikan osaston johtaja Markku Kulmala ja professori Jussi Huttunen. Professori Kulmalan mukaan nyt ehdotettu Merentutkimuslaitoksen toimintojen järjestäminen edistää tutkimusyhteistyötä Kumpulän kampuksella varsinkin hänen johtamansa osaston ja ehdotetun, laajemman Ilmatieteen laitoksen välillä. Hänen nähdäksensä myös yliopiston ja sektoritutkimuslaitosten välinen yhteistyö eli Kumpulassa Ilmatieteen laitoksen kanssa ja Viikissä Suomen ympäristökeskuksen kanssa voimistuu ja tieteen alojen, kampusten ja tutkimuslaitosten välinen yhteistyö on mahdollista rakentaa syvän ja laajan osaamisen pohjalle. Professori Huttusen näkemyksen mukaan Merentutkimuslaitoksen asiantuntijat voisivat yhtä hyvin sijoittua omiaan vastaaviin ai-heryhmiin Suomen ympäristökeskuksessa ja Ilmatieteen laitoksella.

Kriittisen myönteisesti esitykseen on suhtautunut professori Jari Niemelä Helsingin yliopiston biotieteellisestä tiedekunnasta. Esityksen mukaisessa toimintojen järjestämisessä on hä-

nen mukaansa kuitenkin vaarana, että merentutkimus pilkkoutuu, jos fyysikaalinen merentutkimus sekä merenkulkuun ja meriturvallisuuteen liittyvät operatiiviset tehtävät siirretään Ilmatieteen laitokseen ja kemiallisbiologinen merentutkimus Suomen ympäristökeskukseen eli eri ministeriöiden ohjaukseen. Jotta uudistuksen tavoite entistä vahvemmassa merentutkimuksesta toteutuu, on huolehdittava siitä, että eri tahoilla (mukaan lukien yliopistot) tehtävän tutkimuksen koordinaatio ja yhteistyö kehittyy.

Valiokunta suhtautuu uudistukseen kriittisen myönteisesti ja korostaa, että uudistuksen yhteydessä valtioneuvoston on tiedostettava uudelleenjärjestelyyn liittyvät mahdolliset hyödyt ja riskit ja ryhdyttävä toimenpiteisiin, jotta mahdollisilta kielteisiltä vaikutuksilta vältytään. Tämä edellyttää eri tahoilla tehtävän tutkimuksen koordinoitua ja yhteistyön kehittämistä.

Merikeskus

Hallituksen esityksen mukaan uudistuksen tuloksena syntyy Suomen ympäristökeskukseen kaksi kertaa nykyistä suurempi yhtenäinen ekologisen Itämeritutkimuksen keskittymä, Merikeskus. Suomen ympäristökeskuksen Meckelininkadun tilojen ohella kokeellinen meribiologinen laboratoriot toiminta jatkuu Dynamicumissa Kumpulassa, mutta kemiallinen laboratorioanalytiikka keskitetään Hakuninmaalle. Hallituksen esityksen mukaan Suomen ympäristökeskuksen Merikeskus ja Ilmatieteen laitoksen merentutkimus ovat entistä vahvempia kumppaneita myös kansainvälisessä tutkimuksessa ja yhteistyössä sekä pystyvät entistä paremmin kilpailemaan kansainvälisestä tutkimusrahoituksesta.

Ympäristövaliokunta on kiinnittänyt erityistä huomiota mahdollisiin ongelmiin, joita voi aiheutua kahden hallinnon malliin perustuvasta ohjausrakenteesta, ja katsonut, että erityisen merkittävään asemaan nousee Suomen ympäristökeskukseen perustettava Merikeskus, joka on suoraan pääjohtajan alaisuudessa toimiva erillisyksikkö. Merikeskuksen tehtävänä on vastata keskeisistä merentutkimuksen osista ja niiden kehittämisestä sekä ylläpitää ja hallinnoida me-

rentutkimuksen tarvitsemaa infrastruktuuria mukaan lukien tutkimusalukset Muikku ja Aranda, joka myös siirtyy Suomen ympäristökeskuksen hallinnoitavaksi. Tavoitteena on alusten mahdollisimman tehokas käyttö, jossa yhdistetään seurannan ja tutkimushankkeiden tarpeet logistisesti optimaalisella tavalla.

On ongelmallista, että esitetyn Merikeskuksen tilajärjestelyt edellyttävät toiminnan sijoittamista kolmeen eri toimipisteeseen. Eri toimipisteissä toimimisesta aiheutuu logistisia haittoja, kuten laboratorioskokeiden kuljettamisia ja henkilöstön siirtymisiä. Valiokunta pitää tärkeänä, että toiminta eri pisteissä olevien laboratorioden välillä järjestetään mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla tutkimustoiminnan turvaamiseksi.

Tutkimuksen ja siihen liittyvän työn osalta parhaat synergiaedut saadaan kaikkien toisiaan tukevien toimintojen yhdistämisellä. Valiokunnan saaman tiedon mukaan valtiolla on valmiudet siirtää Suomen ympäristökeskuksen ja 1.1.2009 alkaen siihen kuuluvan Merikeskuksen toiminnot Viikin kampusalueelle. Ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö ovat 23.10.2008 solmineet yhteistyösopimuksen hallinnonalojen tutkimuksen vahvistamiseksi ja tehostamiseksi. Yhteistyösopimuksen tarkoituksena on perustaa Ympäristö ja luonnonvarat -konsortio, johon kuuluvat ao. ministeriöiden sektoritutkimuslaitokset. Valtaosa konsortioon kuuluvista laitoksista sijaitsevat Viikin kampusalueella. Suomen ympäristökeskuksen sijoittuminen Viikkiin mahdollistaa siten osaltaan yhteistyön vahvistamisen edelleen.

Valiokunta painottaa, että Suomen ympäristökeskuksen uuden toimitalon rakentamisen valmistelut Viikin kampukselle tulee aloittaa välittömästi. Tällä vahvistettaisiin myös suunniteltua Ympäristö- ja luonnonvarat -konsortiota. Tutkimuslaitokset hyötyisivät toiminnan keskitämisestä yhteen paikkaan. Ne voisivat parhaalla mahdollisella tavalla hyödyntää Helsingin yliopiston biologisen ja ympäristötieteellisen toiminnan läheisyyttä ja loisivat hyvät edellytykset uuden Merikeskuksen kokonaisvaltaiselle merensuojelututkimukselle. Lisäksi valiokunta eh-

dottaa eduskunnan hyväksyttäväksi lausuman, että hallitus selvittää mahdollisuudet hallituksen esitystä laajemman Merikeskuksen perustamiseksi Viikkiin (*Valiokunnan lausumaehdotus 1*).

Merentutkimusalue Aranda

Ympäristövaliokunnan tavoin valiokunta näkee ongelmia siinä, että Arandan toiminnan ohjaus ja operointimenot jakautuvat Ilmatieteen laitoksen ja Suomen ympäristökeskuksen kesken. Eriytyisen huolestuttavaa on valiokunnan näkemyksen mukaan se, että laivan käyttövarat on jaettu tavalla, joka ei perustu strategiseen tarvekaritoitukseen (Ilmatieteen laitos 35 % ja Suomen ympäristökeskus 65 %) eikä takaa toiminnan käytännön sujuvuutta.

Valiokunta pitää tärkeänä, että merentutkimusalue Arandan toiminta turvataan jatkossakin. Asiantuntijakuulemisen mukaan Aranda on suorittanut viime vuosina noin 120 tutkimusvuorokautta ja näin ollen taannut sen, että merentutkijoilla on ollut riittävä määrä mielekkäitä työtehtäviä. Valiokunnan saaman tiedon mukaan mm. kohonneista polttoainekustannuksista johtuen suunniteltu rahoitus ei ole riittävä näin laajalle toiminnalle. Valiokunta ehdottaakin eduskunnan hyväksyttäväksi lausuman, että merentutkimusalue Arandan rahoitus tulee turvata valtion talousarviossa siten, että sillä olisi mahdollisuus suorittaa vuosittain vähintään 120 tutkimusvuorokautta (*Valiokunnan lausumaehdotus 2*).

Jatkotoimenpiteet

Suomen korkeatasoisen ja kansainvälisesti arvostetun merentutkimuksen kehittämistä on seurattava ja tuettava. Uudistuksen tavoitteiden mukaisesti jatkossa tulee vahvistaa Suomen korkeatasoista ja kansainvälisesti arvostettua merentutkimusta, mikä edellyttää kansainvälisesti kilpailukyistä ja houkuttelevaa tutkimus- ja innovaatioympäristöä. Valiokunta korostaa, että valtioneuvoston tulee pitää erityisesti huolta tutkimuksen koordinaation ja yhteistyön kehittymisestä sekä turvata tutkimukselle riittävät voimavarat ja määrärahat. Parhaiten tämä toteutuu pe-

rustamalla erillinen työryhmä, jonka tehtävänä on seurata ja valvoa tutkimuksen kehittämistä ja sen rahoitusta. Merentutkimuksen kehityksen turvaamiseksi valiokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi lausuman työryhmän perustamisesta seuraamaan merentutkimuksen kehittämistä ja sen rahoitusta sekä antamaan eduskunnalle selvityksen syyskuussa 2010 (*Valiokunnan lausumaehdotus 3*).

Henkilöstön asema

Henkilöstöjärjestöt ovat lausunnoissaan kiinnittäneet erityistä huomiota henkilöstön asemaa ja palkkausta sekä määräaikaisten työntekijöiden asemaa muutostilanteessa koskeviin asiakohtiin.

Ehdotuksen valmistelu

Valiokunnan huomiota on asiantuntijakuulemisessa kiinnitetty esityksen valmisteluun ja henkilöstön asemaan sen yhteydessä. Hallituksen esityksessä todetaan, että henkilöstön siirtymisessä on noudatettu hyvää henkilöstöpolitiikkaa ja siirtoon liittyviä asioita on käsitelty yhteistoimintamenettelyissä. Vaikka asianomaiset ministerit ovat tavanneet henkilöstön kahdesti, henkilöstön käsitys asianomaisten menettelyjen noudattamisesta ei kuitenkaan vastaa esityksen kirjausta. Asiasta on tehty kantelu oikeuskanslerille, eikä valiokunta ota kantaa asiaan, joka on asianomaisen toimivaltaisen viranomaisen käsiteltävänä.

Henkilöstön tulevaisuus

Esityksessä todetaan, että Merentutkimuslaitoksen henkilöstön palkat ovat nykyisin keskimäärin alhaisemmat kuin Ilmatieteen laitoksen ja Suomen ympäristökeskuksen henkilöstön palkat. Merentutkimuslaitoksen henkilöstön siirtyminen Ilmatieteen laitoksen ja Suomen ympäristökeskuksen palvelukseen merkitsee Ilmatieteen laitoksen ja Suomen ympäristökeskuksen palkkausmenojen lisääntymistä.

Valiokunta painottaa, että palkkarakenne tulee korjata siten, että Merentutkimuslaitoksesta siirtyvän henkilöstön palkkaus vastaa muuta Ilmatieteen laitoksen ja Suomen ympäristökes-

kuksen henkilöstön palkkausta. Tilanne, jossa vastaavaa työtä tekevät työntekijät saavat erilaista palkkaa, on kestämaton. Huoli on myös vastaanottavien laitosten henkilöstön, joka katsoo, että heidän palkkakehityksensä ei saa hidastua yhdistymisen takia. Valiokunta ehdottaakin eduskunnan hyväksyttäväksi lausuman, jossa edellytetään Merentutkimuslaitoksesta siirtyvän henkilökunnan palkkauksen korjaamista mahdollisimman pian ja selvityksen antamista palkkauksen korjaantumisesta ympäristövaliokunnalle ja liikenne- ja viestintävaliokunnalle syyskuussa 2009 (*Valiokunnan lausumaehdotus 4*).

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella liikenne- ja viestintävaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotukset hyväksytään muuttamattomina ja

että hyväksytään neljä lausumaa (Valiokunnan lausumaehdotukset).

Valiokunnan lausumaehdotukset

1. *Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin Suomen ympäristökeskuksen toimintojen siirtämiseksi Viikin kampusalueelle mahdollisimman pikaisesti ja että hallitus selvittää mahdollisuudet Ilmatieteen laitoksen me-*

rentutkimuksesta, Suomen ympäristökeskuksesta, nyt lakkautetusta Merentutkimuslaitoksesta sekä muista Viikin kampusalueella toimivista meribiologian ja ympäristötutkimuksen yksiköistä koostuvan hallituksen esitystä laajemman Merikeskuksen perustamiseksi Viikkiin.

2. *Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa valtion talousarviossa merentutkimusalus Arandan riittävän rahoituksen siten, että sillä on mahdollisuus suorittaa vuosittain vähintään 120 tutkimusvuorokautta.*
3. *Eduskunta edellyttää, että hallitus perustaa työryhmän seuraamaan merentutkimuksen kehittämistä ja sen rahoitusta sekä antamaan eduskunnalle siitä selvityksen syyskuussa 2010.*
4. *Eduskunta edellyttää, että Merentutkimuslaitoksesta siirtyvän henkilökunnan palkkaus korjataan mahdollisimman pian vastaamaan Ilmatieteen laitoksen ja Suomen ympäristökeskuksen henkilöstön palkkausta, sekä edellyttää valtioneuvostoa antamaan siirtyneen henkilöstön palkkauksesta selvityksen ympäristövaliokunnalle ja liikenne- ja viestintävaliokunnalle syyskuussa 2009.*

Helsingissä 27 päivänä marraskuuta 2008

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Martti Korhonen /vas	Lyly Rajala /kok
jäs.	Mikko Alatalo /kesk	Tero Rönni /sd
	Marko Asell /sd	Janne Seurujärvi /kesk
	Leena Harkimo /kok	Johanna Sumuvuori /vihr
	Lauri Kähkönen /sd	Ilkka Viljanen /kok
	Mats Nylund /r	vjäs. Sari Palm /kd
	Reijo Paajanen /kok	Pentti Tiusanen /vas
	Markku Pakkanen /kesk	Mirja Vehkaperä /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mika Boedeker.

VASTALAUSE

Perustelut

Hallituksen esitys Merentutkimuslaitoksen lakkauttamisesta ja toiminnan jakamisesta Suomen ympäristökeskuksen ja Ilmatieteen laitoksen kesken merkitsee käytännössä merentutkimuksen fyysistä pilkkomista. Valmistelun aikana Suomen merentutkimuksen kokonaisuutta on käyty läpi erittäin pintapuolisesti. Päätös merkitsisi askelta taaksepäin nykyaikaisessa merentutkimuksessa kansainvälisesti noudatettua linjaa, ja lopputuloksena olisi oleellisesti heikentynyt kyky tarttua ja vastata Itämeren ympäristöongelmiin.

Jaolla ei näytä olevan tieteellisiä perusteita, eikä sillä voi taata Merentutkimuslaitoksen menestyksekkäiden tutkimuslinjojen elinkelpoisuutta. Merentutkimuslaitoksen pilkkominen merkitsisi merifysiikan erottamista merikemias- ja -biologiasta, mikä on vastoin kansainvälistä merentutkimuskäytäntöä ja heikentäisi merentutkimusta. Hallitus ei ole esitystä tehdessään ymmärtänyt, että meren fysikaaliset, kemialliset ja biologiset prosessit kytkeytyvät toisiinsa saumattomasti. Kansainvälinen arviointiryhmä onkin todennut, että Merentutkimuslaitoksen nykyinen strategia täyttää modernin merentutkimuksen vaatimukset monitieteisyydestä ja soveltavasta ongelmanratkaisusta.

Merentutkimus edellyttää korkeatasoista ja varsin kallista infrastruktuuria, jonka käyttö ja ylläpito on kallista. Merentutkimuslaitos on olosuhteisiin katsoen hoitanut varsin tehokkaasti esimerkiksi tutkimusalus Arandaa. Kun laivan toiminta hajotetaan kahdelle muun alan laitokselle, syntyy intressiristiriitoja laivan ylläpidossa ja käyttökustannuksista ja tutkimusryhmien yhteistoiminnassa. Tästä on saatu jo esimakua Ilmatieteen laitoksen ja Suomen ympäristökeskuksen kesken suhteessa Arandan toimintaan.

Merentutkimuslaitoksen henkilöstön työmotivaatio ja sitoutuneisuus ovat valmistelussa olleet kovalla koetuksella. Erityisen ikävä piirre on ollut se, että koko muutosprosessin aikana

henkilöstöllä ei ole ollut mahdollisuutta vaikuttaa omaan asemaansa uusissa organisaatioissa. Ratkaisevimmat päätökset on tehty Merentutkimuslaitosta ja sen henkilöstöä kuulematta, ja henkilökunnalle laitoksen lakkauttamisesta ilmoitettiin vain hetkeä ennen kuin asia annettiin julkisuuteen.

Yhteiskuntapoliittisesti asiassa on huolestuttavaa päätöksen sisältämä budjettivallan siirto. Merentutkimuslaitoksen lakkauttamispäätöksellä budjettivalta siirrettäisiin eduskunnalta Ilmatieteen laitoksen ja Suomen ympäristökeskuksen johtajille, jotka omien virastojensa alakohtina päättäisivät, mikä määrä resursseja merentutkimuksen sektorille välittyisi. Tämä tarkoittaisi merentutkimuksen kansallisen aseman heikkenemistä valtiolliselta tasolta laitostasolle ja on täysin ristiriidassa Suomen kansainvälisiin intresseihin vaikuttaa Itämeren alueen elinkelpoisuuteen.

Hallituksen esityksessä arvostellaan Merentutkimuslaitoksen toimintaa, mutta esityksen laatimisesta vastaava liikenne- ja viestintäministeriö ei ole vastaavaa kritiikkiä tulospalautteensaan kertaakaan antanut.

On olemassa alustavia suunnitelmia siirtää Suomen ympäristökeskus Viikin kampusalueelle. Myös Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen siirtämisestä Viikkiin on tehty päätös. Paras vaihtoehto Itämeren tutkimuksen aseman takaimiseksi ja vahvistamiseksi tässä vaiheessa olisi keskeyttää Merentutkimuslaitoksen lakkauttamista koskevat suunnitelmat ja sen sijaan aloittaa Merikeskuksen suunnittelu ja luominen Viikin kampusalueelle. Tätä on ehdottanut myös Merentutkimuslaitoksen henkilöstö ja johto. Sen sijaan, että Merentutkimuslaitoksen toiminta pilkotaan kahteen virastoon ja neljään fyysiseen osoitteeseen, tulisi aloittaa valmistelut Suomen ympäristökeskuksen, Merentutkimuslaitoksen ja Ilmatieteen laitoksen yhdistämiseksi. Tällä yhdistämisellä luotaisiin Merikeskus, joka toimisi ympäristöministeriön alaisuudessa.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotukset hylätään ja

että hyväksytään yksi lausuma (Vastalauseen lausumaehdotus).

Vastalauseen lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että Merikeskusten perustaminen Viikin kampusalueelle aloitetaan ja samalla selvitetään mahdollisuudet Suomen ympäristökeskuksen, Merentutkimuslaitoksen ja Ilmatieteen laitoksen yhdistämisestä ympäristöministeriön alaisuuteen.

Helsingissä 27 päivänä marraskuuta 2008

Tero Rönni /sd
Marko Asell /sd
Matti Korhonen /vas

Lauri Kähkönen /sd
Sari Palm /kd
Pentti Tiusanen /vas.